

БР. 3.

ВЕЛ.-КИКИНДА 1. МАРТА.

1886.

ГУДАЛО

часопис за унапређење гласбе.
ГОДИНА ПРВА.

Уређује: Милан Петровић.

Иzlази сваког месеца по једаред. Уз сваки број издаје се по једна гласбовина из издања друштва „Гусле“, као прилог. Претплата чини: за лист без прилога на годину 2 фор., на по године 1 фор.; а са прилогом: 8 фор. 80 нов. или 4 фор. 40 нов. — За Србију 23 дин. или 11¹/₂ динара; на целу годину и односно на по године.

За огласе рачуна се по 10 новч. од реда ситних слова и по 30 новч. биљеговине за свако уврштење.

Садржај.

Главни чланак: О критици гласбе. — Други чланак: Наши стручни називи. — Распис награде друштва „Коло“ за шест мешовити зборова. — Наш прилог: Приказ гласботвора Р. Толингера дела 6. „Три патриотске песме за мушки збор“ — Са народне позорнице у Београду; песме на позорници и гласбене снаге нар. позоринта. — Животописи: Бедрих Сметана. — Пабирци. — Програми. — Наши претплатници. — Пошта.

Овај број издат је на табаку и по. Претплатницима на лист са прилогом издат је у прилог гласботвор; Три патриотске песме за мушки збор.

*Владослав Марковић
Директор*

Вел.-Кикинда,
Штампарија Јована Радака.
1886.

Наши претплатници.

Б) На лист са прилогом.

31. Славни магистрат града Митровице на два промерка. 32. Српско певачко друштво у Котору. 33. Г. Паја пл. Еремић управитељ дистрикта у викинди на два примерка. 34. Г. Пера Радановић у доњем Осеку. 35. Г. Миша Ранковић штедионички књиговођа у Новом Бечеју. 36. Г. Младен Бошњак нар. учитељ у Бањалуци. 37. Г. Михајло Сабовљевић кикиндски посланик на држ. сабору, у Чакову. 38. Г. Петар Михајловић нар. учитељ у Модошу. 39. Г. Милан Петровић нар. учитељ члан друштва „Гусле“ у викинди. 40. Г-ђа Мара Новаковићка попадија у Црепаји. 41. Г. Самко К. Манојловић у Суботици.

ПОШТА.

Госп. К. Заставниковићу у Г.-Карловцу. Литургију смо наредили одма, како нам је од В. с новац стигао. Али је свежа са Москвом тако спора, да нам је стигла тек дан пре експедиције овога броја, те Вам са бројем и прилогом заједно шаљемо и литургију.

Госп. Б. у К. Писмо Ваше управљено на г. Т. нама је уступљено, што са том ствари он нема ни каква посла. Опширнији одговор добићете приватним путем.

48.674
Либ. Ср.

ГУДАЛО

часопис за унапређење гласбе.
ГОДИНА ПРВА.

Уређује: Милан Петровић.

Изази сваког месеца по једаред. Уз сваки број издаје се и по једна гласбовина из издања друштва „Гусле“, као прилог. Претплата чини: за лист без прилога на годину 2 фор., на по год. 1 фор.; а са прилогом: 8 фор. 80 нов. или 4 фор. 40 нов., за Србију 23 дина. или 11½ динара; на целу годину и односно на по године. За огласе рачуна се по 10 новч. од реда ситних слова и по 30 новч. биљеговине за свако уврштење.

О критици гласбе.

Владајући дух времена — кад знано, а кадшто и незнано — силно упливише, не само на уметничку радњу и плодност гласботворца, него и на пријемљивост и укус публике. Повесницом у руци долазимо до убеђења, да скоро свака епоха културе има и свој својствени гласбени стил, који нам гласовима својима чисто символски казује оне идеје, које су тада владале и временом и духовима. Тако нам обележава доба реформације, стара црквена гласба, доба хуманизма, Бетховен и класична гласба, доба романтике, гласбена романтика у свези са старим светом бајака и сказака.

Данашњи модерни дух времена, бар како се у најширим круговима друштва указује, клања се по највише само лакој врсти гласбе. Та лака врста гласбе важи и у изражени људи, колко нису и стручно изражени, за „лепу“ те се свугде радо прима. Да гласботварање и гласбоприказивање такве врсте гласбе не може унапређујући, и оплемењавајући упливисати на укус и на душу, то је сасвим јасно. Па баш та врста гласбе без икакве садржине продире у приватне куће и породице, те потискује здраву и уметничку гласбу из ти прави и важни баштина њејзини. Данас је укус заишао на странпутице, па баш данас се гласботвори више, него што би добро било. За то је критици позив и дужност, да потегне бритка мача, да разлучује ваљано од натрулог и недозрелог, да неуморно ради и делом и словом, на квалитативном унапређењу гласбе а

преко тога на оплемењавању укуса. Према великој важности коју критици, како у свима струкама књижевности и уметности, тако и у глазби признати морамо, неће бити излишно, да се у овој расправи обазremo мало, колко на критику саму, толико и на поступак њејзин у глазби.

Јамачно је, да се глазба много критикује; сувише од људи, који нису стручно изображени, те нити позвани, нити оспособљени, да о глазби суда изричу. Обично се каже: „Та чуо сам па знам шта ми се допада, а шта не.“ Па по томе се тада критички суд доноси: „Ово ми се допада, дакле је лепо и ваљано“ или „Ово ми се не допада, дакле није лепо и неваља“.

Наравно је, да је укус сваког човека индивидуалне природе и да је свакоме дозвољено, да има свога сопственог укуса. Само што не би требало особени укус — као што Лесинг врло упутно каже — да се држи за једини и прави укус, да се узроци, на којима се особеност укуса оснива, држе за опште важећа правила. Таке су врсте поглавито оне, тако зване критике, које у политичким листовима налазе сигурна склоништа; уредници политички листова у глазби обично нису стручно изображени, па уз то слабо распитују, е да ли критике долазе од људи, на то позвани и стручно спремљени. Такав критичар труби у свет свој суд, осуђује често оно што је од праве вредности, или хвали и уздиже оно, што је сасвим обично, или још испод свагдашњег и обичног. Читајући свет добија таку критику црно на бело, не распитује е да ли је основана или није, те тако постају „уметници и вештаци“ звучних имена, а стручњаци, којима је озбиљно стало до уметности и вештине, а и до имена свога, оправљају се тамо, где је вечити мир. Човек се мора често дивити и чудити оценама, које критика на свет износи. И сами људи, о којима се са положаја им претпоставити мора, да су темељно стручњачки изображени, у оценама глазботвора и глазбоприказа говоре често о свему, само не о самоме глазботвору или глазбоприказу. Критичку оружницу ови људи чине све саме познате, стереотипне фразе за, или против, и те су фразе довољне за читаву критичку радњу те господе.

Годи ли тима критичарима дело кога уметника, који је с' њима у личном или глазбено-начелном пријатељству, то ће им срце од одушевљења за уметност прекипити, те

ће га са неколико фраза стручнога кроја олакшати, на то се таки латити улоге гласбеног тумача, која им боље прија, што стручан претрес изискује већ, бар мало стручна изражења и промишљења. Тумачење је прави колосек таки судија уметности, којим се најрадије што најлакше и најугодније крећу; у томе колосеку нема јаруга, по којима би се могли поломити точкови њихове гласбене интелигенције; читав, често врло дугачак пут кроз најшареније мисли, скончава се обично мирно, глатко и сретно. Читајућа публика опет диви се темељном и свестраном знању таке господе, те често критичара ког дела цени више од самога аутора, а то је таким критичарима баш прави смер. Најважнија, у живот уметности најдубље засецајућа начелна питања, та господа за чудо лако решавају, дижући их у небеса као једино важећа, или бацајући их у најдубље и неприступачне поноре проклетства. О животу и смрти уметнички начела и дела, суди се са мирноћом која је узвишена над сваким разлогом, и свешћу непогрешности у питањима уметности. Једну од најсвојственији црта таки критичара чини конзерватизам, а то је врло лако појмљиво. Они су се у „свој начин критике“ по свему што је досад уобичајено и обично тако заљубили, из чисте љубави и одушевлења за уметност досадањим обичајима тако одали, да би чисто непоњатно било, да на једаред сврну са уобичајена и угодна пута, па да снаге свога ума у испитивању нове, од уобичајених облика различите појаве уметности, новим напорима изложе. За то се у табору тих критичара подиже или грдна ларма без икаквог разлога, или се просто ћути, кадгод је прилика, да се узме перо у руку па да се напише која реч о новом дару, који се не креће по угаженим стазама и уобичајеном колосеку.

Грозничавом стрепњом чувају таки критичари светост своји начелно уски назора, и дар, који се не осврће на уобичајене калупе него самосталним путем полази, заман би се трудио да делама својима у тај „ад“ уметнички назора само једну искрицу светлости баца, што струне таког Орфеја не могу никад доста снажно зазвучити, да у течају столећа очеличено срце Цербера гану.

Та поткопавајућа и рушећа врста критике није пород најновијег времена. Повесница нас учи, да је та врста

критике против Хајдена, Бетховена и други великана употребила све што је год могла, само да им дела убије. Данас не можемо да поњамо, како је могло бити икада критике, којој Хајденова тако љупка и тако лако схватљива гласба није пријала, која је Бетховена, баш са његови највеличанственији гласботвора, за манита прогласила. Данас се тако поштено заслуженом гробу таки назора о уметности поклања осмех сажалења, што је извесно, да на њему, бар за један део публике, цветка неће више нићи.

Да така врста критиковања гласбе не врши задаћу своју, него баш напротив, да смета развиту здраве и снажне уметности, не треба из ближе доказивати. А права критика, коју Гете продуктивном назива, није баш тако лаке руке, што осим свестраног и темељног стручног изображења још много друго што-шта изискује, што није свакоме дато. Преко свега другог изискује најчистију стварност, која се бави само са битности ствари.

Очување објективности према аутору и његовом делу није тешко. Много је теже у суђењу уметности, чување самог себе, од свог сопственог личног укуса. Лични је укус резултат сопственог гласбеног изображења, тако субјективне природе. Уметничка оцена или пресуда без неке свезе са сопственим укусом не даје се замислити, али лични укус не сме постати јединим поводом, алфа и омега гласбено стручне оцене.

Критика узима предмет оцене, био он гласботворне или гласбоприказне врсте, са две главне стране на око. Испитује гласботвор или гласбоприказ једно са чисто техничке стране, а друго са права уметничка момента, са идеалне садржине. Оцена, у који гласботвор положене техничке вештине гласботворца, у критичару не иште друго, до само ваљано стручно знање.

Али где се у гласботвору указују необичне, граматичким правилама противне појаве, било у обличном уређивању душевне садржине, било пак на пољу појке, складбе или гласбалства, ту ваља пажљиво испитивати и зрело расудити, да ли су те необичне појаве нужне са особености уметничке идеје, јесу ли само случајности, које нису позване нити оправдане да становито правило задрмају, или су најпосле последице простог, стручно

неизображеног натурализма. Да споменемо само Бетховена, који је особито у последњим гласботворима својима установљени склоп облика, не само у обзиру грађења, него и у обзиру поређивања одсека, снажном руком испреваљивао, а то не да потражи славе необичним путем, него само ли у служби дотичне уметничке идеје. Када је Бетховенова симфонија „Ероика“ по издању своје на прашкој конзерваторији први пут приказана, управитељ тога завода Ј. Вебер, ма да је тада не само као гласботворац, него особито и као теоретичар велико уважење уживао, усудио се на једно место не само повикати „то је погрешно“ него складбу тога места јоште и „поправити“!

То је пример, који опомиње на највећу пажњу и на савесно испитивање у оцењивању.

Много веће тешкоће указују се око испитивања идеалне стране, правог уметничког момента ког дела. Ту нема становити, појамно јасно утврђени закона, који би могли за мерило послужити. Заман би било и тражити или стварати такве законе. Јербо лепо, и ако га философска дефиниција приближује снагама нашег ума и мишлења, и у тој дефиницији остаје само мртав појам, што топлу крв од срца, која лепо оним чини, што му је права суштина, појамно јасна, али ладна реч, не може никад изражити. Познање уметничко лепога претпоставља пре свега урођену за лепоте пријемљиву даровитост. По томе изискује одано изучавање узор дела свију народа и времена. Изучавање узор дела, не једнога, него свију доба развита гласбе, води пуноме познању лепога у гласби, онога лепог, које је плод вечито живахне и све помлађеним снагама стварајуће уметности. Тако изучавање мора у ученику и укус створити и изобразити. А у таком изучавању стечен укус неће поћи путем једностраности, која је познању уметности и уметничком творењу само штетна, него ће се уздићи на висину свестраности, која не угушује особине уметничке нарави, него их баш на против унапређује и чистом распознању уметнички лепога у свима струкама води. Тако изучавање води и познању и признању преважнога закона, да је природна потреба и нужда, да нове уметничке идеје стварају нова сретства нове путеве и нове правце.

Тако изучавање ремек дела чуваће критичара и од

тога, да у претресима својима не заилази на странпутице, што ће уродити и утврдити у њему жудњу да продире у само биће уметности, и што ће га у томе руководити самопобрана одабрана искуства. Гете с' правом изискује од критичара увиђавност, да га у послу своме руководе „увиђавност“ и „љубородност“. Увиђавност оснива се само на стручно изражање и на одано учешће у самоме делу. Љубородан треба да буде поступак критичара, али не у смислу пријатељског расположеја или одношаја према аутору дела. Љубородност вршења дужности своје обележава критичара за човека, који прелази преко свега, што не припада строго ствари, који у претресу дела заборава на аутора и који у делу уметности тражи све оно, што по законима уметности има право и треба да тражи. Такав критичар неће прикривати мане дела, он ће их штавише отворено на јавност изнети, а тиме уметности, па и самом аутору послужити. Увиђавна критика наћи ће увек право мерило, којим које дело мерити ваља. Са различити становишта, посматраће симфонију и глазботвор за гласовир, кантату и просту попевку. Где така увиђавна критика у свакоме делу — било оно ма које врсте — тражи, да је у њему знаменита, естетична садржина, и да се у изокругланом, врсти дела одговарајућем облику указује, да се садржај и облик јединичним али разноврсним израдама покривају, ту ће у оцењивању дела од извесне врсте пуну пажњу поклонити и естетичким особеностима те врсте, те на те особености и пуну важност положити.

Где се опет претресају прикази, а особито компликованији глазботвора, ту увиђаван критичар треба пре приказа дела, да га проучи, да се упозна са њиме, што је тешко, да има критичара, који би били у стању, да о делу и приказу његовоме, по једном једином слушању, коначну и стручно основану оцену изрече. Таким предходним проучењем дела избећи ће савестан критичар и опасност, која му са сопственог тренутног душевног расположеја прети, да се у оцењивању и дела и приказа му, о непристраност огрешити може. Да један и исти глазботвор на човека не чини увек исти утисак, да га данас загрева, а сутра опет ладна оставити може, то је могао сваки на себи самоме искусити. Ту осеку и плимину добивена утиска имамо врло често тражити у нама самима, у нашем тренутном душев-

ном расположењу. Пуним познавањем глазботвора критичар бити ће у стању да изрече основану пресуду о сараз-меру у коме глазботвор са снагама приказивача стоји, колко су приказивачи схватили интенцију глазботворца, и колко су се узвисили до тумача уметничке идеје.

На глазботворење и глазбоприказивање, а тако и на оплемењавање глазбеног укуса може благодатна уплива имати само искрена критика, коју поштена и чиста намера руководи, која темељно познавање уметности и вештине са стварношћу без штете за ову последњу удружити уме, у којој је и воља и срчаност, да оцену своју мушки, без обзира на десно или на лево на јавност изнесе, да је стручњачки и брани, па и така критика само у претпоставци, да се глазботворци и глазбоприказивачи одваже, да мигове и савете такве критике приме, да их уваже и да их у пракси употребе.

Критика која не иде овим путевима, глазботворци и глазбоприказивачи, који се не осврћу на таку критику, не унапређују уметност, не раде на делу културе. **Младен.**

Наши стручни називи.

Језик или говор, човеку је на то, да појмове, представе и осећаје своје тако казује, да га други разумети могу. Са објективног гледишта језик није ништа друго, до прибор свију средстава за означавање појмова, представа и осећаја. Језик или говор у правоме смислу речи постао је тек тада, када је човек почео мислити. Реч постаје речи тек тада, кад прође кроз цедило мозга, те се пречисти, да буде схватљива; мозгом не пречишћена реч не казује ништа, не означаје ни какав појам, није реч, није ништа, до празан звук. Реч је носилац мисли, а твори је разум. Ма речи животога језика не остају ни квалитативно ни квантитативно исте. Жив народ вечито твори ново, старо дотерује, пречишћава и усавршава. Што је млађи који народ, то му је мање речи у језику; што је старији и напреднији, то му се множе речи, што се са напретком културе множе појмови и што за сваки нов појам ствара нову реч.

Глазба — творна и приказна — за нас је скоро сасвим ново, јоште не обрађено поље. Свака радња, сваки посао, сваки занат, свака струка науке и вештине, па тако и глазба има особене појмове своје, за које, ако оћемо да их другима саопшtimo, да их речемо или напишемо, морамо имати речи, изразе или називе. Млађи народи примају од старији народа многе, за њих нове појмове. То је сасвим природно, што би дијела беспослица била из нова градити тамо, где је здрава темеља, те је нужде само дограђивати.

Друго је пак питање, е да ли млађи народи од старији народа, са појмовима треба да примају и речи, којима ти народи те појмове

казују. На то питање датиће нам најбоља одговора досадашња дела књижевника наши. Није врло одавна, од како се у нас почело бавити са стручним наукама, од како се почела писати стручна научна дела. Та нас дела уче, да књижевници наши са појмовима, од туђих народа нису примили и називе, него да су за те појмове из корена сопственог нам језика, нове речи, нове називе градили. У нашим стручним књигама нема „деклинација, конјугација, перфекта, супстантива, верба“ и т. д. нема „адисије, дивизије, дивизора, квоцијента“ и т. д. нема „море, акције, посеса, евикције, престације“ и т. д. нема „целе, хидрогена, триангла, квадрата, пирамиде, Wirbel-Nage-Huftира“ и т. д. За све те појмове створили су књижевници нове српске речи и све те речи продерале су кроз школу у народ већ тако, да се човек чисто зачудити мора, како по гдеком изразу нема ни десетак година, од како је створен и примљен, па да је ушао у општу употребу.

Питање је дакле, да ли ми у нашој струци, са новим појмовима, треба од ма ког старијег народа да пренесемо у наш народ и називе тога народа? Обзирући се на досадањи рад наши књижевника, и на успехе рада им у томе правцу, долазимо до закључка, да ти књижевници грађењем нови српски речи за нове појмове, нису чинили беспослице, па да и нама ваља њиховим путем поћи, да и нама за нове појмове — ако их одкуд год већ нема — ваља градити нове српске речи. Народ који не богати језик свој, који ширењем појмова не гради нове речи, нема животне снаге, не иде у напред, него назад. Наш народ хвала богу јоште није дошао до тога, у њему је шта више сила животних снага, које се јоште ни пробудиле нису. На такав народ каламити туђе речи, туђ језик, судимо да би било тако криво, да би се радије парасили нови појмова, нови наука и уметности, него што би увукли у народ бар пет шест стотина туђих речи.

Истина је и опет је сасвим природно, да ни за једну струку науке нису створене у један мах српске речи за све појмове. За многе појмове позајмане су испрва туђе речи — али само позајмане, док се српске створе. Многи назив опет, који је примљен и дуже доба употребљаван, касније је забачен, новијим згоднијим изразом замењен. И то је природно, што народ не спава, што вечито ствара, докле је год у њему стварајуће снаге. Да је обратно, тада би било зло и наопако. Тако ће да буде и са називима наше струке. Но ми се од тога не страшимо. Ми сматрамо за дужност своју, да нову уметност унесемо у народ у руву народњег језика. Оће ли руво бити згодно, у које ћемо да заоденемо за нас нове појмове те вештине, то ће да пресуде и да пречисте филолози наши, које и молимо, да називима и ове струке поклоне ону пажњу, које су вредни.

Сада нам је јоште да речемо, оћемо ли ми сами градити нове називе, или ћемо се служити онима које је који стручњак већ створио. Ми смо марљиво сабирали све књижевне покушаје у томе правцу. Посао није био лак, што су, и ако их је врло мало, раштркани по различитим листовима, из различити година. Држимо да ће тешко бити ког — бар већег или иначе важнијег — рада те струке, а да га нисмо добавили и проучили. Сви ти покушаји сведоче живо,

да су и њихови писци били мњења, кога смо и ми, т. ј. да за нове појмове наше струке треба градити и нове речи. У томе се дакле пуно слажемо. Али се са писцима тих чланака никако не слажемо у правцу, којим су ударили, да граде нове речи. Тражећи изворе у српској књижевности, нисмо из вида изгубили ни књижевност наше браће Хрвата, и ту нађосмо, не податке и покушаје за грађење глзбени стручни назива, него скоро пуно, готово градиво. „Katekizam Glazbe“ г. Ф. Ш. Кухача садржи читав речник глзбених назива. Дабогме да га одмах упоредисмо са српским изворима и то упоређење показа нам тек пуно вредност рада г. Кухачева. Речник г. Кухача није низ речи згодније или лошије ковани, са брда и дола, из Славенства и туђинштине покуњени и суновратице првом бољем појму прилагођених, него је плод дугог и трудног рада, у коме се љубав к' ствари са свестраним, темељним познавањем струке пуно такме, рад од неоцењиве вредности, за који му признање и благодарност стручњака, ма да касне, изостати неће.

Г. Кухач сам скромно и смерно признаје, да радњу своју не сматра за подпуну и свршену, шта више жели и моли, да му се савети гледе његових назива достављају, па да ће радо прихватати све, што год буде боље. Ми се без устезања латисмо назива г. Кухачевих; избор нам је био лак, што су називи, који су у нас грађени махом хрђави и незгодни. Примера ради само да наведемо неколико назива. Најпре ћемо узети назив из наших извора, овоме додати назив г. Кухача, па обима донизати талијански или немачки назив. Стављач-глзботворац-Komponist; удар-мера-takt; створ-глзботвор-Composition; музикостав-складба-Harmonisierung; тек-превијадба-Modulation; спевка-спев-Oper; настрој-глзбало-Musikinstrument; стављати-глзботворити-Componieren; додирка-типка-Taste; покрет-помак-Fortschreitung; трећица тројница-Triole; претостав-претомет-Fingersatz; пригода-удезба-Arrangement; лаки удар-узмах-Aufschlag-Arsis; тешки удар-помах-Thesis; разрешитељ-повратилица-Wiederrufungszeichen; лук-спојка Bindbogen; коровођа-зборовођа-Chorführer и т. д. и т. д.

Ми смо усвојили, као што рекосмо називе г. Кухача. Где имамо по нашем наречију згоднија и већ опште употребљена израза, као што је н. пр. тачка, ту ћемо га свакако употребити на место „пикња.“ А коме је стало до тога, да се са називима г. Кухача пуно упозна, било да их усвоји, било пак да их стручњачки испитује, тога упућујемо на дело г. Ф. Ш. Кухача „Katekizam glazbe“ у коме ће многоме називу наћи и изворе из који је црпљен. Тек извори показују најјасније, како се туђимо од по где ког назива, тобож што нам необично звучи, па без да томе имамо основана повода, што се туђимо од свога. Боље ће нам бити да се боље упознамо својим рођеним, да га пригрлимо, а туђинштину да одбијамо од себе, место што је предлажемо и у народ увући желимо.

Распис награде.

Српско црквено певачко друштво „Коло“ у Меленци расписује награду од шест комади ц. кр. дуката за шест мешовити зборова. Услови су ови:

- 1) Избор подлога оставља се гласботворцима. Само се захтева да буду изворне српске или хрватске и бар четири веселе садржине. Преводи ма са ког језика искључују се.
- 2) Складба зборова да буде лака, за почетничке певачке дружине изведљива. По томе се задовољава са строфичном израдом, нити се захтева пророда целе подлоге.
- 3) Сви шест зборова да буду у народном (пучком) духу, али изворни гласботвори, а не складбе у народу живећих већ штампаних, или јоште нештампаних попевака.
- 4) Сви шест зборова да буду без пратње гласбала и нови, т. ј. јавно јоште нигде не приказани.
- 5) Гласботвор који буде награђен остаје својина гласботворца, а друштву „Коло“ остаје само право, да га преписати и јавно приказивати може, и пре него што би се путем штампе на јавност изнео.
- 6) Награда ће се издати и у случају да се само један конкурент пријави, ако оцењивачи нађу да је послато дело вредно награде.
- 7) Дела се имају слати најдаље до 25. Јула по нашем календару, на уредништво листа „Гудало“. Име гласботворца нека се прикључи гласботвору у обашком запечаћеном писму, а отвориће се само оно, које буде награђеном гласботвору приложено.
- 8) Имена оцењивача, као и оцене саопштиће се у своје доба у „Гудалу“. Оцењивачи ће бити ван уредништва „Гудала.“

Председништво друштва „Коло“.

Наш прилог.

Роберт Толингер дело 6. Три патриотске песме за мушки збор. Из издања друштва „Гусле“ бр. 3. Велика осмина (тако звани француски формат) страна 17. Цена 1 фр.

Први од ови зборова „Напред“ (на речи Мите Поповића) указује нам се као троделна поневка и израђен је китимице, једнозвучним вођењем гласова. Први део свршава се са потпуним гласоклоном у основном Дедур премету; њему се надовезује средњи, по обиму мањи део у фисмолу који двократним ускликом: „Напред“! спрема прелаз на следећи трећи део, који је опет у основном Дедур премету.

Ванредних тешкоћа у овоме збору нема, а у приказу ваља особито пазити, да се омера пратећих гласова оштро и одређено изрази.

Бр. 2. „Бојна песма“ речи 3. Ј. Јовановића указује нам се као

збор, који је на ширем темељу заснован и израђен. Не држи се строго китимичног склопа, него је више израђен, труди се више да изрази расположејај подлоге му, те се тога ради и у вођењу гласова показује на више места многозвучна складба.

„Бојна песма“ склопљена је из три већа, у себи изокругла дела.

По двократном усклику: „У бој!“ у Цедуру, почиње први део који у Амолу начиње, неколико сродни премета додирује и владарским трозвуком свршује. Њему се донизује у основноме премету начињући и у истом премету свршујући наставчић.

Други део почиње дословним опетовањем првих дванаест мера првог дела. Речима „рушимо“ начиње нов део живљег кретања у пореду гласова и превијадби, са многогласнијим вођењем гласова, који над кратко фигурисаним бердетом на владару дно главнога премета додирује и по широкој превијадби на владару, пуним гласоклоном на овоме свршава.

Трећи део почиње малим, са наставком првог дела заметно сродним ставчићем и води тесном, журећом израдом, снажном завршетку глазботвора.

Гледе приказа овог глазботвора имали би ово напоменути: Усклик „У бој за народ свој“ који се распростире на четири мере и дваред појављује, ваља снажним развојом гласа особито издићи.

Јасно издизање приметне садржине у свакоме гласу, а наине у многогласније вођеним деловима овог глазботвора, овде је прека нужда. Поред тога треба пазити да се два повода у делу „рушимо“ јасно раздвоје и да се промене маха свугде оштро обележавају.

Бр. 3. „Бојна труба“ у Дедуру, почиње са опширније изведеним уводним делом који се више премета превијатно дотиче и у премету владара свршује. Следећи корачнички део стоји у основноме премету, завија у своме првом делу на владара а у другоме делу враћа се опет на главни прамет. Следећи део у Фисмолу с прва је мирније боје, али већ после 16 мера прелази у снажно једноглице те се, пошто на владара Едур премета довије, опет стиша. Овоме следећи део у Едуру, у своме првом делу није друго, до у Едур дословно пренесени, уводном делу надовезан корачимични део. Други део тога Едур дела, држећи се, ако и не строго, заметка првог дела, развија богатијом превијадбом и вођењем гласова прелазан део, који се на владару главног премета снажно свршава. Следећи део у Дедуру са написом *Andante maestoso* развија се у сазвуцима шире, налик химни, и свршује прву зглобу пуним гласоклоном. Овоме се надовезује наставчић од шест мера.

Двократни усклик „Напред!“ спрема завој у главни прамет, у коме је и следећи, повод другог дела корачимичног ставка опетујући део. Томе делу надовезује се завршетак са написом *stretta*, који је грађен из главног заметка уводног дела, те даљим делом од 4 мере са написом *Maestoso*, збор снажно завршује.

У овоме је збору доста тешкоћа за приказиваче, па ипак немамо ништа напоменути, што знацима приказа не би било доста јасно обележено.

СА НАРОДНЕ ПОЗОРНИЦЕ У БЕОГРАДУ.

На позорници српског народног позоришта у Београду представљан је 4. фебруара комад под насловом „Две сиротице“, драма у 6 чинова с певањем. Музика од Д. Јенка. Дело је од Ц. Оксендорфа а превео га је С. Петровић. Комад овај приказује две сиротице. Једна је од њих слепа, находче, а нема ни оца ни мајке. Друга је из добротинства њен вођа.

Неки охоли племић отима вођу због њене лепоте а ова оставши сама буде приграбљена од неке бабе, просјакиње, као средство за исти занат у бабину корист. Она је по највећој зими немиломерно, полу нагу, гони да проси, и саучешћа налази само у једнога од двојице бабiniх синова. После дугог лутања и претрпљених јада налазе се оне две сиротице, а уједно ону слепу налази њена рођена мати. Прву, слепу сиротицу представљала је гђа Цветићка, певала је и два самопева, композиције Д. Јенка. Прва песма јесте молитва милосрђа јадне, следе остављене, која по саставу мелодије, у свези са пратњом оркестарском, пуном неког саучешћа и блакости, слушаоца троне, душу му пуни неком величанственошћу и нехотично изазива саучешће и милосрђе.

Госпођа Цветићка са певањем својим потпуно нас је задовољила. Но грехота би било кад не би смо о истој заслужној глумици коју више прозборили. Назад две године гђа Цветићка бејаше за пуних десет година једина певачица (за самопев) на нашој позорници. Свака важнија улога са певањем њој је давана и она их је марљиво и на опште наше задовољство певала и играла. Кад год би се чуло да ће гђа Цветићка певати, беше то и знак, да ће позоришна дворана бити пунија. Она располаже са гласом средње висине (mezzosoprano). Глас јој је прилично снажан и у средњим положајима пријатан и милозвучан. Врло је природно да је у њеним млађим годинама глас био лепших и бољих особина. Мелодије које су написане у лаганом темпу боље изводи него у брзом, но овог другог квалитета мелодије допуњује својом мимиком и особитом живошћу у представљању. Њу ће мо н. пр. често видети на позорници као собарицу, кафеџику (бирташицу) љубавницу и т. д. са највеселијим улогама и веселим песмама и ретко ће се догодити да је публика после отпеване пијесе не изазове.

Осим овога гђа Цветићка је прилично музикална, јер свира на гласовир. Због свега овога поред објективне наше похвале и народна јој позорница дугује своје трајно признање.

Између чинова представе „Перижоновог пута“ 14. фебруара певане су неке пијесе. Између I. и II-ог чина певана је каватина из опере „Фигарова свадба“ од Моцарта. Њу је одпевала гђица Фрасинела, која је овог пута врло добро одпевала. II. „Љубаванко“ од Јов. Иванишевића (речи из Змајевих Булића) нова композиција, написана по највише у духу народних мотива. Због општег допадања гђица М. Гавриловићева била ја бурним тапшањем изазвана те је исту поновила. Поменута госпођица је многа тежа места као што су певање трилера на двапут подвученом е чисто певање 3 пут подвученог с као и све остало ваљано и лепо

извела. Обе гђице певале су између 3. и 4. чина двопев из оперете „муж пред вратима“ од Ж. Офенбаха, које је било правилно изведено.

Да би цењени лист „Гудало“ изнео својим читаоцима ма и у краћим цртама слику музичке снаге београдског позоришта, написаћемо и о томе неколико редака.

До пре две-три године, ако је у позоришноме комаду био потребан самопев или двопев, певали су то гђа Цветићка. г. Дескашев или где где и г. Лугумерски, а зборове су певали неколицина редовних чланова, који су били способни за то, а понекад позиван је когод и са стране да у томе припомогне.

Данашњи управник позоришта г. Милорад Шапчанин иначе вредан и заузимљив човек, по узајамном саветовању са г. Јенком, желећи да створи нашој позорници што интезивнију и величанствену светлост у музичком погледу, ма са економним малим средствима, позва још и две учевне певачице гђицу М. Гавриловићеву и гђицу Фрасинелу. Прва је по гласу сопран (у обиму од 1 пут подвученог *c* до 3 пут подвученог *d* или *e*), друга је полу сопран (*mezo*). Прва је оперска а друга је више драмска певачица. (Обе су училе певање у Загребу.) На место г. Дескашева дође г. Раја Павловић тенор-баритон, који располаже са средњом тенорском висином и баритонском дубином гласа. Осим тога његов је глас веома пријатан и јак, а он је са својим певањем мила појава на позорници београдској.

Место пређашњег малог збора горњи управник створи сталну позоришну певачку дружину од 20 које мушких које женских чланова, а оркестар је био повећан на 16 способних свирача. У прилог особите вредноће г. Шапчанина неће бити на одмет, ако споменемо: да је исти често и редовно конферисао са нашим чувеним музичаром г. Јенком, да би стекао што јаче и правилније појмове о музици као уметности.

Са горњим певачким снагама и оркестром, вредноћом и непрекидним трудом г. Јенка, са позорнице у скоро слушамо дела веће музичке природе. Први пут је играна оперета „Врачара“ од Д. Јенка, затим „Јованчини сватови“ од В. Маса, после „Женидба при фењерима“ од Ж. Офенбаха и „Весели ђаци“ од Супеа све оперете, као и друга дела са већим или мањим гласбеним улогама. О свима горњим оперетама говорићемо другом приликом (и ако осим „врачаре“ по нас Србе нису од особите вредности.)

Услед садањег војачења велики је део певачких и свирачких снага редукован па се сад и не појављују горња музичка дела, а кад данашњи мутни облаци преко Србије пређу, биће без сумње она пређашња снага на своје место.

ЖИВОТОПИСИ.

Бедрих Сметана. Родио се 2. Марта 1824. у Литомишлу у Чешкој, а умро је 12. Маја 1884. у златноме Прагу. Отац му је био имућан пивар. Прве наставе у гласби при-

мио је Сметана од тамашњег учитеља Хмелка, а од године 1831. када му се отац преселио у Јиндрихов градац, од тамошњег зборовође Икавца. Средње школе походио је у Јихлави и у немачком Броду четири године, и три године у Пилзану, где му се испунила најтоплија жеља.

У то доба наговорио и преволео је Сметанов стриц, у Пилзану као гимназијски професор, научењак и књижевник живећи и велико поштовање уживајући Јос. Франт Сметана, брата свога, да дозволи Бедриху, да гимназијске науке у Прагу продужи.

Овде је Бедрих, са ревношћу за уметност одушевљена младића, тражио и употребљавао сваку прилику да позна и проучи ремек дела гласбе; поред тога је неуморно гласботворио, али без да се у томе стручним студијама знатно усавршавао. Томе живом раду око гласбе беше наравна последица, да је занемарио гимназијске студије своје, што је стрица му, професора Сметану побудило, да Бедриха узме уза се и под свој надзор. И за време свога бављења у Пилзану од 1840—1843 гласботворио је Сметана без одмора и у гласовирању је ненадно бујно напредовао. Професор Сметана, који је необичну даровитост Бедрихову за гласбу брзо познао, није му чинио никакве сметње, него је јоште приволео оца му, да му дозволи да се врати у златни Праг, те да се тамо ода искључиво изучавању гласбе.

Месеца Октобра године 1843. кренуо се тада деветнаест годишњи Бедрих опет у златни Праг, следујући само унутарњем нагону своје и без икаквог страха, ма да је знао, да се од оца нема надати никаквој материјалној помоћи више. Прво време бављења му у Прагу, стајало га је тешке борбе и муке да заради врло смерне дневне потребе своје. Поред свега немања и гладовања радио је Сметана неуморно на своје вишем образовању. У томе му је био славан чески теоритичар и педагог Ј. Прокш, јако на руци.

Почетком године 1844. би позват Сметана у кућу грофа Леополда Туна за учитеља гласовира. С тиме престаде оскудевање његово у један мах, те дође у безбрижно стање, да се темељном изучавању гласбе могао свом снагом одати.

Да оснује самосталан живот, који би га омогућио да задобије руку усрдно љубљене К. Коларове, напусти Сметана године 1848. своје место код грофа Туна и основа у

Прагу завод за учење гласовира. Те године изашао је од њега први гласботвор на свет. Били су то шест комадића за гласовир под насловом „Six morceaux caractéristiques“ посвећени Францу Листу, који је даровитост гласботворца одма познао и за то првенче Сметаново сам нашао издавача, Кистнера у Липском. Даљи шест комада за гласовир издао је такође Кистнер, а каснија три гласботвора опет за гласовир Халбергер у Стутгарту. После женидбе своје године 1849. лати се Сметана у уживању пуне среће и безбрижна живота, гласботворења великих дела за свегласије. У то доба постадоше: Свечана отворка у Дедуру и Симфонија у Едуру. Шест генијални концертни полка својих углазботворио је године 1858. а скоро за њима своје трогласије за гласовир у Гемолу, које ни данас јоште није штампано. За то доба стекао је Сметана као велевештак на гласовиру и као гласботворац врло поштовано име, а поред тога признање и пријатељство Р. Шумана, Фр. Листа, Билова и др. Године 1856. остави Сметана са породицом својом Праг и прими се по савету пријатеља свога Алекс. Драјшока управитељства филхармоније у Готенбургу у Шведској. У то доба пада постанак Сметанових симфонијских гласботвора „Richard III.“ и „Waldštyrup tábor“, као и мањих му гласботвора за гласовир, штампаних под насловом „Skizzen“. Год. 1859. претрпи Сметана смрћу супруге своје тежак удар, али се већ следеће године ожени опет са Б. Фердинандовом. Које жени својој за љубав, које опет што га је срце силно вукло чешком народном позоришту, које се тада оснивало, напусти Сметана сјајно звање у Готенбургу, пође са одлучним успесима концертovati по Немачкој и Холандској, па се године 1864. по ново стално настани у Прагу, где је у друштву са Ф. Хелером учиону гласбе отворио. За време како је напустио Готенбург и док се по други пут настанио у Прагу, углазботворио је Сметана четир карактеристичне полке, а године 1864. велики симфонијски гласботвор: „Након Јарл“ у Цемолу, изврстан мушки збор „Tri jezdecí“ (три јахача) и свечану корачницу за прославу тристогодишњег рођењег дана Шекспировог, а поред тога је гласботворио и прво драмско дело своје, велику оперу „Branibori v Čechách“ (Подлога К. Сабине) која је године 1866. први пут приказана.

Тек 1866. године пошло је Сметани за руком, да по савладању многи непријатељски сплетака дође до звања, достојна његовог дара и његових заслуга. Те године би изабран за управитеља свегласија чешког народног позоришта у Прагу. У исто доба довршио је Сметана и своју оперу: „Prodána nevesta“ која је постала типским узором, и у повесници чешке народне гласбе нову епоху створила. Да наивност народне (пучке) гласбе претвори у патетично, да после шаљиве опере створи јуначку, Сметани је требало само две године дана, што је већ година 1868. донела оперу „Dalibor“ (на подлогу Ј. Венцига.) Овој опери сљедовао је двозбор „Odrodilec“ (одметник), године 1869. једна и данас још у рукопису лежећа отворка у Цедуру, две мање радње за мало свегласије: „Љубишин суд“ и „Рибар“ и једна полка за свегласије у Дедуру. Године 1870. написао је Сметана мушки збор „Kolnická“ (ратарска песма) а године 1872. довршио је велику свечану оперу „Либуша“ коју је творац њејзин наменуо, да се њоме отвори ново чешко народно позориште. Скоро за тим написао је „чешку песму“ за мешовит збор са пратњом гласовира и „Slavnostní zbor“ (свечани збор) Год. 1874. почео је са „Вишеград“ и „Влтава“ низ симфонијски гласботвора под општим насловом „Ma vlast“ који су уважења стекли далеко преко граница Сметанове отаџбине. У исто доба свршио је неуморно радећи мајстор јоште и оперу „Две удовице“ која је и у Хамбургу са пуним успехом приказана. Зачетак тога дивног дела пада на жалост у оно тужно време, када је Сметана први пут осетио, да губи слух. Бадава је тражио лека или бар олакшице боловима својима код најславнији лекара; зло је постајало горе, да је најпосле сасвим оглувио, те је са тога и управитељство свегласија при чешком народном позоришту већ године 1874. напустити морао.

Већ сасвим глув наставио је Сметана горе споменути низ симфонијски гласботвора, написав године 1875 „Šarku“ и „Iz českých luhů i hájů“, год. 1878. „Tabor“ и године 1879. „Blaník“. Осим тога углазботворио је године 1875. концертске гласботворе за гласовир „Rêves“ а године 1876 довршио је нову оперу „Нубишка“ (пољубац) за коју му је подлогу написала Елишка Краснохорска по једној новели Каролине Светле. Четири концертске полке, осам друге

чешке плесанке, три женска збора, песма на мору и једно четворогуђе (из мога живота) најзнаменитије дело овога доба радње му, падају у годину 1877. Год. 1878. довршио и изнео је на позорницу Сметана нову оперу „Tajemství“ за коју му је подлогу написала такође Елишка Краснохорска. Године 1880. ступио је Сметана као гласовираш последњи пут на јавност а то ради успомене на онај значајни дан, кога је пре педесет година у своме родном месту као дечак од шест година први пут на јавност ступио и гласовирањем својим све слушаоце своје задивио и очарао. 5 Маја 1882. доживела је његова „Продана невеста“ стоту представу. „Čertova sténa“ зове се последња Сметанова опера. И за ту оперу написала му је подлогу Е. Краснохорска.

Скоро за тим стаде Сметану издавати младићка творилачка снага и веселост, које беше сачувао и за најнесретније доба своје потпуне глухости. Најпре потиште веселост и добро расположење дубока меланхолија. За тим постаде му глазботворење теретним, обхрваше га унутарње борбе неке и онемогућише свако творење. Болест можданих органа, која се већ са глухошћу појавила била, наче дело разора. „čertova sténa“ (Ђавољи дувар) приказана године 1882. ма да је сила лепоте у њојзи, са оскудице јединичности у концепцији, које је у свима осталим делама Сметановим, није учинила на публику онај победни утисак, који су остале опере Сметанове. То је великоме мајстору огорчало живот. Побојао се . . . од дугог живота. Па ипак је почео радити још једну оперу под насловом „Виола“. Вечерње песме и још једно четворогуђе плодови последње радње његове звуче као песма лабудова, дивног мајстора гласова. . . .

У томе се приближавао шездесети рођен дан Сметанов. Цео народ чешки и сва земља чешка спремали се да тај свечани дан љубљена мајстора свечано прославе, да му очитују љубав и благодарност. Али племенитом човеку, дивном уметнику, вештаку Сметани не би суђено, да дочека живи доказ, колко је ценио чешки народ и како је високо уважавао важност умотвора његових.

Халуцинацијама слуха придружи се одузетост живаца; ова му помрачи свест и опрости га од свију мука. Када се та најнесретнија од свију болести изродила у беснило, морадеше напустити и саму најбрижљивију домаћу негу,

те врла мајстора, без и најмање наде на опораву му, у прашку лудницу пренети, где је по тронедељном бавлењу, 12. маја 1884. племениту душу испустио.

Сметанова уметничка дела показују ретку свестраност, која како ретку темељну изобразованост, тако и изврсну даровитост му сјајно сведоче. У уметничким тежњама својима, које су вазда највишим идеалима ношене биле, Сметана формалностима гласбе није никад дао да се истакну за главно, ма да је у владању шњима био мајстор у пуном смислу речи, него их је вазда сматрао само за сретства у служби уметничке идеје. Дубљина осећаја и изворност израза кресе свако дело Сметаново, од најпростије поевке па све до „Либуше“. Сметанова уметничка творна снага најдивније се развила у гласбено-драмској струци. Ту се Сметана придржавао модерни гласбено-драмски начела, али без да их је заоптрљио до Вагнерова схваћања и употребе.

Сметана се сматра за оснивача нове чешке школе, и то са пуним правом. Његова гениалност дала је чешком гласботворењу правац изворности, чешко народносни тип. Уплив његов на новије и најновије поколење чешко био је, и остаће још дуго сиан.

Као диригент, а особито као управитељ свегласија чешке опере стекао је Сметана неумрле заслуге. Као човек био је чиста и светла карактера, а одушевљен син домовине своје и народа свога. Велика морална снага у њему, ни у дане јада живота свога није му дала, да сврне са путева, који су га водили истакнутој уметничкој цели. Он је једна од они ретки уметнички појава, у којој се загонетка етичко-естетичног јединства пуно решила.

И ако вањство знаменитост и важност Сметанови уметнички дела данас јоште није пуно признало и уважило, то није далеко доба, кога ће повесница чешке гласбе име Сметаново златним словима забележити, и тиме и у анале опште повеснице гласбе уврстити.

Животопис Бедриха Сметане најопширније, и до сада бар најтемељније написала је Елишка Краснохорска под насловом: „Bedřich Smetana. Nástin života i působení jeho uměleckého“ из кога смо и ми ове кратке податке поцрпели.

Пабирци.

Магистрат вароши Париза учинио је са управом Одеонског позоришта погодбу, по којој ће ово за наплату од 15,000 франака придати петнаест последнашњи оперски представа за ученике париски народни школа поред бесплатни улазница. Свакој представи моћи ће присуствовати 1600 ђака. Пропис је, да се приказују само одабране, и колико могуће саме класичне опере.

У Балтимору умрла је пре кратког времена калуђерица Агнеска Губертова, која је по оцени Рубинштајна имала најлепши и најчудноватији глас, кога су људи запамтили. Импресарио Стракош нудио јој је у своје доба 250,000 франака за циклус концерата од шест месеци дана, али је ту понуду одбила, да као девојка од 20 година оде у манастир.

Почасни дарови који су скоро умрлом певачу Јосифу Тихачеку приликом његове јубилеје даровани, по опоруци његовој прелазе у својину града Дражђана. С прва ће се сместити у Кернер музеј.

† Луј Келер (Köhler) и у нашим српским кућама са своји наставни гласбени дела познат и цењен педагог умро је 5/16. фебруара о. г. у Кенигзбергу. Рођен је 5. Септембра 1820. у Брауншвајгу, где је био најпре ученик А. Соненмана (гласовир) Хр. Цинкајзена старијег, Ј. А. Лаброка (теорија) и Хр. Цинкајзена млађег (виолина); после наставио и довршио је изображење своје од 1839—44 у Бечу под С. Сехтером, Ј. Садфридом (теорија и композиција) и у гласовирању на Чернијев савет под К. М. Боклетом. За тим био је кратко време позоришни капелник у Мариенбургу, Елдингу и Кенигзбергу, где се год. 1847. као гласбоучитељ, зборовођа там. певачког друштва, критичар и управитељ завода за гласовирање и теорију, стално настанио. Као гласбоучитељ и критичар, не мање и као гласботворац стекао је лепе заслуге. Од његови гласботвара обратили су на се највише пажње опере: „Prinz und Maler“, „Maria Dolores“, и „Gil Blas“ гласба Еврипидовој Јелени и оченаш за 4 мушка и 4 женска гласа. Нема сумње да је био један од најизврснији гласовирски педагога нашега доба и Чернијев насљедник.

Драгоцен гласбала. Не давно умро је у Паризу неки богат пријатељ уметности у чијој се оставини нашле четири гудалке од велике вредности, све четири од Антонија Страдивара, највећег мајстора у грађењу гудалака. А то су две виолине, једна гуслина (Viola) и једне ситне гуде (Violoncello.) Једна је виолина из године 1837, године смрти Страдиверијеве, то је последња виолина коју је градио. Француз је платио за њу 17,000 франака. Друга виолина је из год. 1704. и коштала је 12,750 франака. Гуслина је од године 1728. и цена јој беше 19,000 франака. Ситне гуде грађене су године 1696. а цена им беше 17,500 франака. Истинитост свију ти гласбала засведочена је судским исправама.

Консерваторија у Стутгарту броји ове године свега 573 ученика и ученица; 21 из Штајерске, 2 из Аустрије, 2 из Шпаније, 1 из француске, 1, из Нидерланда, 41 из Енглеске, 3 из Русије, 40 из северне Америке, 3 из јужне Америке, 2 из Африке, 4 из Индије и остале

из Немачке. Завод броји 36 учитеља и 7 учитељица, који гласбу у седмични 724 часова предају.

Рубинштајнову оперу „Фероморс“ узело је и дворско позориште у Монакову на репертоар. Улоге су већ раздате, те ће се ова опера од новина на томе позоришту, прво приказати.

„Мерлин“ зове се нова велика опера, коју је написао Карло Голдмарк. Први пут приказаће се у Бечкој дворској опери 4. Октобра ове године. И Будимпештанска краљ. опера чини већ кораке да ту новину за свој репертоар набави. Партитуру је купила наклада Ј. Шуберта и друга у Липском за 15.000 фр.

Јени Линд најфеноменалнија певачица нашега столећа, прозвана шведским славујем, броји данас преко 65 година и још је чила духом, телом. Од много година овамо живи у Лондону, где у приватним круговима јоште често пева, а на молбу више пријатеља њезини решила се, да овога лета у неколико концерата опет и на јавност ступи.

Нова слина Мункачијева. 11. пр. месеца прослављена је у Паризу у кући славног сликара Мункачија интересанта уметничка слава. Био је сазвао пријатеље своје да виде његову најновију слику која представља умирућег Моцарта, коме се пева његово опело. У тренутку, кога је пала са слике завеса, којом је застрта била, запевали су ученици певачке школе св. Франца Салског под управом учитеља свога Адана, славно опело Моцартово. Слика ће се изложити најпре у Паризу, за тим у Берлину и т. д. Мункачи је изабрао тренутак, са којим се животописци Моцартови најрадије баве. Последњи гласботвор оболела мајстора било је опело и он га беше написао за свој сопствени потреб. 5. децембра год. 1791. певали су пријатељи мајсторови у болесниковој соби одломке из тога опела. Код први мера дела „lacrimosa“ Моцарт не знаде сузе задржати. Партитура исклизну из немоћни му руку и бол препукла срца нађе одушке у гласном јацању. Мункачи слика тај тренутак са оном сетом, коју догађај буди у сваком срцу од осећаја. Мункачи слика Моцарта седећа у наслоњачи. У истини је пак, да се Моцарт последњи дана живота свога са самртне постеље није могао дићи. Заодевен је узурком отворено жуте боје, ноге су му замотане у неко сукниште. Лице му је сликано у профилу; десницом даје певачима мах; у левој руци држи један лист партитуре, који као да исклизује из обумирући прстију. Иза леђа стоји му супруга, дивећи се уметнику, а пуна бола за супругом. Синчић, још млађан да појми величину оца и озбиљност тренутка, указује се у полусенци на десној страни гласботворца. Група певача заузима леву страну слике. Они су сасвим задубљени у гласботвор; за њи Моцарт није издишући човекнег о творац бесмртни дела. Лице мајсторево заноси гледаоца у царство идеала. Трећа група налази се на дну слике, поред гласовира — то су пријатељи, који узнемирено и болно посматрају мајстора. Један од њи наслонио се на гласовир, па са особитим учешћем мотри лице издишућега.

А. Хршималијева шаљива опера „Заклети принц“ приказана је у Прагу и у Брну са сјајним успехом.

Програми.

У Н. Саду 1. фебруара концерат г. Душана Јанковића а ликовође српског певачког друштва у Руми. 1. Ј. Маринковића: „Под пенцери-те“ уз гласовирску пратњу пева г. Душан Јанковић; 2. Моцарт: Тропев из опере „Cosi fan tutte“ уз гласовирску пратњу певају г. Л. Хаџићева г. М. Максимовићева и г. А. Десимировић. 3. Обе: Арија из опере „Портичка пемакиња“ уз гласовирску пратњу пева г. Душан Јанковић; 4. И. п.л. Зајц: „Домовини и Љубави“ уз гласовирску пратњу пева г. М. Максимовићева; 5. Доницети: Романца из опере „L'elisir d'amour“ уз гласовирску пратњу пева г. Душан Јанковић; 6. А. Милчински; „Што у јарком сунцу гори“ двопев, уз гласовирску пратњу певају г. Л. Хаџићева и г. М. Максимовићева. 7. Ј. Маринковић: „Растанак“ уз гласовирску пратњу пева г. Душан Јанковић. За тим: „Тражи се васпитач“ шаљива игра у два дела с немачког.

У В. Кикинди 2/14 фебруара беседа са игранком српске занатлијске задруге. 1. Шкroup „Бивали чехове“ мушки збор, пева друштво „Гусле“; 2. и 3. Декламације; 4. Хеншел: „Природна слобода“ мешовит збор са пратњом гласовира, пева друштво, Гусле 5. и 6. Декламације; 7. Роберт Толинггер: „Бојна песма“ мушки збор, пева друштво „Гусле“.

У Руми о св. Сретенију беседа румске српске занатлијске Задруге. 1. Говор. 2. М. Топаловић: „Бојна песма“ мушки збор. 3. Декламација. 4. М. Топаловић: „Лаку ноћ“ мушки збор. 5. Декламација: 6. М. Топаловић: „Напуни пехар“ мушки збор. 7. Декламација. 8. М. Топаловић: „Кад прво сунце“ мешовит збор.

У Модошу 9/21. фебруара беседа с' игранком српског црквеног певачког друштва, 1. Штунац: „Ори ми се“ мешовити лик; 2. Мита Топаловић „Језерце“ четворопев; 3. ? „Снаваши ли“ мушки збор. 4. П. Михајловић: „Поздрав“ самопев; 5. ? „Липа“ мешовити осмопев. 6. Декламација; 7. Лисински: „Там где стоји“ мешовити лик; 8. Св. Димитријевић: „Чекање“ мушки збор; 9. Кухач: „Љупца моја“ мешовити лик.

У Новоме Саду 15/27. фебруара беседа с' игранком новосадске више девојачке школе. 1. Роберт Толинггер: „Челица“ уз пратњу гласовира певају ученице. 2. Фр. Лист: „Риголето“ парафраза за гласовир, Вида Варађанинова. 3. А. Николић: „Где птичице“ уз пратњу гласовира певају ученице. 4. Декламација. 5. М. Топаловић: „Ковачу“ уз пратњу гласовира певају ученице. 6. „Тринајсто свечарство“ позоришна игра за децу, у једном чину.

У Вршцу 20. фебруара 74. редовна беседа вршачког српско-црквено певачког друштва. 1. П. Хавласа. „Природна слобода“ мушки збор, посвећен вршачком срп. цркв. певачком друштву; 2. Декламација; 3 Ф. Кубеш; „У срцу ми песма“ бас-соло са пратњом гласовира; 4. Р. Толинггер; „Сватовац“ свира на гласовиру ликовођа г. Кубеш; 5. Ф. Кубеш: „На небу је звезда“ четворопев; 6. Ф. Базин: „Крстоносци на мору“ мушки збор.

У Сегедину 20/8. фебруара беседа с игранком сегединске српске женске задруге. 1. Хеншел: „Природна слобода“. Пев. меш. лик вел. Кикиндског друштва „Гусле“ 2 Фр. Лист: „Мефисто валцер“ свира на гласовиру гђца Олга Василијевића; 3. Р. Толингера „Бачки растанак“ меш. лик са самопевом тенора и пратњом гласовира, пева друштво „Гусле“. 4. Фр. Лист: „Мађарска рапсодија“ свира на гласовиру гђца Олга Василијевићева. 5. Маке Брух: „Римски погреб“ меш. збор са пратњом гласовира у 4 руке, хармониума и струног свегласија, пева друштво „Гусле“.

У Белојцркви 20. фебруара 4. Марта беседа са игранком и позоришним комадом белоцркванског српског певачког друштва. 1. Д. Јенко: „На мору“ мушки збор; 2. Ј. Маринковић; „Хеј трубачу“ мушки збор; 3. И пл. Зајц: „Вечер на Сави“ мушки збор; 4. Др. Ј. Пачу: „Бранково Коло“ свира на гласовиру Мита Поповић ученик; 5. Бенгалски тигар шаљива игра у 1. чину.

У Панчеву 22. фебруара 6. Марта беседа с' игранком панчевачког српско цркв. пев. друштва. 1. Д. Јенко: „Певачка Химна“ мушки збор; 2. Л. Звонар: „Песник и пастирка“ двоцев, певају гђца Олга Добринчић и г. М. Топаловић. 3. М. Топаловић: „Ветру с Косова“ мушки збор с баритон соло. 4. Н. Јаданџекић: „Степњ раздолнаџ“ мешовити осмоцев; 5. А. Томас: „Римски карневал“ велика хорална појава с тенор — и бас — соло. 6. а Кетерер: „Скажите“ и б. Фр. Шопен: „Скерзо“ у Хамоу свира на гласовиру гђца Марија Обрадовић; 7. П. Чайковскиј: „Сватовски збор“ мешовити збор из опере „Опричник“.

У Митровици 23. фебруара 7. Марта беседа с' игранком митровачке срп. цркв. певачке дружине. Д. Јенко „Богови силни“ мушки збор; 2. С. Смит: „Les Huguenots“ grande fantaisie свира на гласовиру гђца Јулка Адамовићева 3. Товаловски - „Руске народне песме“ за мушки збор са пратњом гласовира. 4. Декламација; 5. Стос: „Брже јунаци“ полка за мушки збор; С. Смит: „Grande fantaisie sur l'hymne national russe“ свира на гласовиру гђца Мила Јанковићева; 7. Ј. Маринковић: „П. Коло српских народних песама“ мушки збор.
